

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

DI

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

כו (א) ביום ההוא יושר השיר הזה בארץ יהודה עיר עזרלנו
 ישועה ישית חומת ויחל : (ב) פתחו שערים ויבא גוי צדיק
 שמר אמנים : (ג) יצר סמוך תצר שלום ושלום כי כך בטוח :
 (ד) בטחו ביהוה עדי עד כי ביה יהוה צור עולמים : (ה) ביהשת
 ישבי מרום קריה נשגבה ישפילה עד ארץ גיענה עד
 עפר : (ו) תרמסנה רגל רגלי עמי פעמי דלים : (ז) ארח לצדיק

משרים

ד ש י

כו (א) עיר עזר לנו ישועה ישית - העיר ירושלם שהיה מאז תמיד לנו לעז ישועה
 ישית המושיעה את חומותיה ואת חיליה : חיל חומי שלפני החומה הגבוהה : (ב)
 פתחו שערים - שלה ויבא לתוכה גוי צדיק : שומר שמר ונפס בגלותו ימים רבים
 לחמונתו של הקצ"ה שיקיים הבטחתו שהבטיח על פי נבואתו לגאלם : שומר
 ממתין וכן (רחשית לו) ואציו שמר את הדבר וכן (דברים ז') ושמר ה'
 אהיך לך : (ג) יצר - שהיה סמוך על הקצ"ה ונשען עליו בחזקה שלא זו מאמלתו
 בשביל שום חימה ויסורין : תצר שיהא שלום כי כך היה בטוח לפיכך הגון לך
 לנצרו : (ד) כי ביה ה' - כי ישלסמוך עליו שהוא דחילא דה' סלעוטר מחסה
 עולמים : (ה) יושבי מרום - צור ושאר ארצות : (ו) רגלי עמי - מלך
 המשיח שנאמר בו עני ורוכב על החמור זכריה ט' ט' - פעמי דלים - ישראל
 שהיו דלים עד הנה : (ז) ארח - לנצרו

טככלל יופי

הידים רוכה לומר כאשר יפרש השוחה לשחות שיפיל גאותו עם ארנות ידיו כי כח השוחה
 באצילות הידים , ורוכה לומר כי כן יפרש ישראל ידיו בקרב מואב וישפיל גאותו , [ובשרש
 ארנ פירש הריק"ס והשפיל גאותו במארב חילותיו ל"ט] והסס ממנו אורב בשקל גורק והקבוץ
 ארנות בשקל גרנות ובסמוך ארנות בשקל גרנות דגן , ורבי יונה פירש כי האל"ף טוספת
 ופירושו : יין רוב , כלומר ברוב עקמותיו , רוכה לומר צמיטב ארכו :
 (יב) ומבצר משגב , בא סמוך על סמוך וכן מספר מפקד העם והדומים להם :
 כו (א) וחיל , הוא הסומה הקטנה שלפני הסומה הגדולה וכן בדברי רבותינו ז"ל מאי
 חיל וסומה אירא ובר אורא , או פירוש חיל החפירה שבניב הסומה , מתרגום גיא
 חילתא : (ג) יצר סמוך , תאות לב האדם ורעיוניו נקרא כן לפי שהוא יוצר ופועל
 הענינים בלב שהלב מתאוה אליהם , ופירוש יצר סמוך הוא יצר הטוב כי יש יצר טוב ויצר רע ,
 ופירוש הפסיק יצר הצדיק הסמוך ונשען עליך תצרהו מרעותן לו שלום כי כך בטוח : שלום
 שלום , הכפל לחוק השלום : בטוח , תאר על משקל פעול : (ד) צור עולמים , לחוק
 הנורים כנה האל בנור , כי אין לדמותו אלא למעשו והוא דרך העברה ופירושו חוק הזמנים
 והוא תאר וכן הצור תמים פעלו , ויש לפרש צור שם כי הוא חוק הזמנים , ועל דרך זה סי
 העולמים , ופי' שם הראשון (כנ"ל וטענת נפל בספרים וכתוב בית במקו"ש כ"ל המגיה השני
 ומעתיק זאת) שם תאר מורה על היות העולם מאתו והשני יו"ד ה"א וה"ו ה"א שם עצם :
 עולמים , העולם הזה והעולם הבא או פירושו זמנים ארוכים כי כן בא על ימים רבים קצת
 העולם הארוך : (ו) פעמי רגלי , והענין בפול במלות שוטות כמנהג : (ז) ישר , הוא
 לטון

ישעיה כו

מישרים ישר מעגל צדיק הפלם : (ח) אף ארח משפטיה יהודה
קוינה לשמה ולזכרה האות נפש : (ט) גפשי אויתה בלילה אף
רוחי בקרבי אשהרה כי באשר משפטיה לארץ צדק למדו ישרי
תבל : (י) יחזן רשע בללמד צדק בארץ נכחות יעול ובריראה
גאות יהודה : (יא) יהודה רמה ידה בל יחזיון יחזו ויבשו קנאתעם

אף

ר ש י

לצדיק עשרים . אורח שתהא מישור לקיבול שכרו של צדיק אתה ה' שאתה חל ישר
הפלם מעגל צדיק . להוליכו באותו אורח שיקבל שכרו והצדיק הוא יעקב וחרעו
וכה פתרונו אורח צדיק ליטול שכר מישרים שניהם בסך . ישר . אתה הקב"ה
מעגל רגלי הצדיק הפלם לו לאותו אורח פילום זה לשון , קונטרפיו"ש בלע"ז
(ר"ל קונטרע"פעסער בל"א געגען געוויכט גלייך געוויכט)

כמלך היושב ומחשב ומשקל בלבו חזק יבשר הזה או זה כך הישר בלבו להוליכו
בדרך קיבול שכר על כל אשר הנהיג מעשיו לפניך בכשרון : (ח) אף אורח
משפטיה קוינה . כאשר לפינו לקיבול הטובה מאתך אף כך קוינו להראותנו
אורח משפטי נקייתיך ברשעים : לשמך ולזכרך האות נפש . אותם פשעי'
בראות שם שנה לך מהו לעשות נקמה בצריך : (ט) נפשי אויתך . בגלותי
שרומה ללילה לעשות את חלה . אף רוחי בקרבי אשחרך . אחחנך לך לכל זה
למה כי כאשר משפטיך בחים לארץ שאתה עושה משפט ברשעים : צדק למדו
יושבי תבל . למדים להצדיק את דיניך ולסודות על מדותיך שרואים החוטא
לוקה והצדיק מקבל שכר טוב : (י) יחזן רשע בל למד צדק וכי ישך לחון
את עשו הרשע אשר דר בין שני צדיקים ולא למד צדק ובארץ נכחות ירושלם
ובית הנוקדש יעול לשלול ולבזו ולהשחית : ובל יראה גאות ה' . לא חשב
בשמי גדלך וגאותך ובל יראה לשון רגילות תמיד לא ראה לא חשב כמו ככה
יעשה חיוז (חיוז ח') : (יא) ה' רמה ירך וגומר . ראיתי מדרש אגדה
רבים למקראות של פרשה זו עליונה ותחתול ואינם מיושבים או על דיקדוק הלשון
או על סדר הנוקראות והולרנתי לבאר אותה על אופני סדרה ומדרש אגדה יש
שמבקש הנביא שלא יראו עובדי ע"א בטובתו של הקב"ה בשיטתו לישראל אמר לו

ואין

מוטב שיחזו ויבשו

מכלל יופי

לשון קריאה כנגד האל יתברך , אמר אתה האל ישר מישר מעגל צדיק והוא על דרך אמרם
ז"ל בא לטהר מסייעים אותו : הפלם , ענינו ישר המעגל וכן פלם מעגל רגליך ולזה נקרא
מטה המאזנים פלם לפי שהוא מישר המשקל וכן וקבל בפלם הרים : (י) למד צדק , בא
מלרע שלא במנהג : נכחות , ענינו הישר והנכונה , ונא בלשון זה לפי שהם נכח האדם
כמו שנקראו גם כן נגודים בענין זה הדברים הטובים : (יא) בל יחזיון , בא שלם להודיע
כי כן העשפט בכל נפי הלמ"ד והנ"ן כוספת כנ"ן ישמעון : אף אש לך תאכלם ,

הפוך

תרגום אשכנזי

ז

וּמִי־עַסַּם אֵב דַּעַר טוֹגַעַנְדֶּה אַפְטַעַן בְּאֵהוּ • (ק) זַף הָאָרְרַעַן ווִיר אױךְ דִּיין ,
 „ עױגער ! אױף דִּינעֶר גַּעֲרִיכְטַע פֿפֿאַד ; דִּיין נאַטַעַן , דִּיין אַנדֶעֱנַקַען אַזױט
 „ אונזֶרער זַעלַע לױט • (ט) נאַכְטַם בַּעגַעֲהֶרַט אונזֶרע זַעלַע דִּיין , דַּעַר גִּיִּיסַט
 „ אִים אִינַעֶרן זױכְטַט דִּיךְ ; — דַּעַן וואָהֲרִיךְ ! עֲרִישִׁינַעַן זַנַּע שְׂטֵרֶאֶפֿעגַע־
 „ רִיכְטַע אױף עֲרַדַּעַן , זַף לַעֲרַנַעַן טוֹגַעַנְדֶּה דַּעַס עֲרַבְאָלֶלֶס בַּעױאַהֲנַעֶר •
 „ (י) ווִירד אָבַעֶר דַּעַר בַּעױוִיכְטַם בַּעגַנְאָדִיגַט , זַף לַעֲרַנַט עַר גִּיכְטַט טוֹגַעַנְדֶּה אַפְטַעַן
 „ זױן — פֿרַע־פֿעלֶט אִים לַאָנְדֶּע דַּעַר גַּעֲרַעכְטִיגִיט , שױעַט דַּעַס עױגַעַן הַעֲרַר־
 „ לִיכְקִיט גִיכְט • (יא) עױגער ! עֲרַהֲאָבַעַן אִזױט דִּינַע מַאָכְט — זױַ זַעֲהַעַן
 „ עַס גִיכְט אִיין ; אַ לַאָם זױַ אִוְהֶן זַעֲהַעַן , דִּינַעַן אִיפֿעֶר פֿיר דִּיין פֿאַלֶק — אונד
 „ ויך

ב א ו ר

בַּמַּבָּר גִּבּוֹהַ וְחֹזֶק , הַפִּיל אֶת סוּמוֹת הַעֵיב תַּחְתִּיבָן , וְטַבְעוּ בַּעֲפַר אֶרֶץ • קְרִיָה נִשְׁבַּחָה •
 הַיּוֹ עִיר מוֹאֵב , הַנּוֹכַרְת לַמַּעֲלָה אִוְהַ (כ"ה י"ב) • (ו) תִּרְמַסְנָה וְנִי • עַל מַרְכּוֹת הַעִיר
 הַגְּדוּלָה יִרְמַסוּ עֵבִיס , וּכְף רַגְלֵי אֲבִיבִימִס מְדֻרֹךְ עֲלֵיהֶן • פִּעְמִי • פִּרְסַח • (הַכַּשְׂדִּי) • וְכֵן
 תִּרְמַמְתִּי • וְלִפִּי הַנְּרָאָה הוֹכַח אַרְשׁ פִּעַס עַל הַכֹּהֵן הַמִּשְׁמַעַת קִיל , כְּמוֹ הוֹלַס פִּעַס (לְהַלֵּן מ"א) ,
 שֶׁהוּא הָאִוְמֶן הַמַּכֵּה בְּקוֹרַנַס , וְמוֹה נְגַזֵּר הַסַּס פִּעְמֶן (שׁוֹמֹת ל"ט) , שֶׁהוּא כְּלִי מַשְׁמִיעַ קוֹל
 עַל יְדֵי הַכֹּהֵן , וְכֵן נִקְרָאוּ דְרִיבּוֹת הַרְגִלִּיס פִּעְמִיס , כְּמוֹטוּ פִּעְמִי (תְּהַלּוֹת י"ה) • וְדוּמִי ,
 לְפִי שֶׁהַרְגַל מַכֵּה עַל הָאָרֶץ , בְּדַרְכָּה עֲלֵיהַ , וְנִשְׁמַע קוֹל הַבַּעֲדָה , וְקִרְאָתָהּ הַמְלִיץ הַקְּדוֹשׁ אֶת
 כַּפּוֹת הַרְגִלִּיס פִּעְמִיס , כִּי בַּסַּס יִנְעֻדוּבְנֵי אֲדַם עַל פְּנֵי הָאָרֶץ • וַיִּשְׁעִיד לְדַבַּר עַל עֵינֵי זֶה הַסַּס
 וְהַסַּס פִּעְמִיס הוֹרְאוֹתֵי , אֵלֶּה שֶׁלֹּא רָבִיתִי לְהָאָרֶץ • (ז) אֹרַח לַעֲדִיק מִיִּשְׂרָאֵל • דֶּרֶךְ
 הַנְּדִיקִיס , הוֹלֵכִי כִכּוֹחִי , יִשְׂרָאֵל הִיא • וְבֵא לֵמֹד הַשְׁמוֹת (דְּאִטְיָף) נְמַקִּיס יַחַס הַכַּטְרַפִּית
 (גַּעֲנִיטְיָף) , כְּמוֹ מוֹמֹר לַחֹדֶה (תְּהַלּוֹת ק' א') • וְדוּמִי , וְכֵן תִּרְגַּם הַכַּשְׂדִּי : אֹרַחַת
 צִיִּיקוֹחַ • יִשְׂרָאֵל וְכו' • הוּא לַאֲזַן קְרִיָה כַּנְּגַד הָאֵל יִתְבַּרַךְ , אֲמַר , אֵתָה הָאֵל יִשְׂרָאֵל , וְיִשְׂרָאֵל
 מַעֲגַל נְדִיק • (מַדְבְּרֵי רד"ק) • וְכֵן מִתּוֹרַנַס • הַפִּלַס • עֵינֵי הַיִּשְׂרָאֵל וּמִדֵּי־תֶדֶד , כְּמוֹ
 (מַשְׁלֵי ד' כ"ו) כֹּלֵס מַעֲגַל רַגְלֶךְ , וְעִינֵי שַׁס נִתְרַגְּמוּ הַכַּסֵּס ר' אִיִּיק אִיִּיכֵל ז'ל • (ח) אַף
 וְנִי • לְפִי שֶׁאֵתָה ה' הַנְּדִיק , וְתַכּוֹן אֲרַחֲוִי יִשְׂרָאֵל , לְשַׁלַּס לְהַס כְּבוֹד יְדִיהֶס , לְכֵן קִיִּינִי לְךָ ,
 שֶׁמַּעֲהַ מַּשְׁפֵּטִיס בְּאִוִּיבִיטֵי הַרְשָׁעִיס , וְתַנְקוּס נֶק יִתְנוּ בַּהַס , וְנַפְשִׁנִי אֹתָהּ , שִׁגְדַל שַׁעַךְ זױכְךְ
 צַעֲלִי , בְּהַרְאוֹתְךָ כּוֹסֶךְ הַגְּדוֹל וְרוּעַךְ הַנְּטוּיָה , לְהַכְרִית פִּיעֲלֵי אִזַּן מִן הָאֲדַמָּה • (ט) נַפְשִׁי •
 כַּשְׂמַדְבַּר עַל לַאֲזַן יִשְׂרָאֵל , פִּעְמִיס מַדְבַּר בִּלַּאֲזַן רַבִּיס , עַל דֶּרֶךְ פִּרַט , וְפִעְמִיס בִּלַּאֲזַן יַחִיד •
 (רד"ק) • אִוִּיתִיךְ וְנִי • דַּכְרֵי אַכְשִׁי הַיְּהוּדָה , הָאִוְמִרִיס : גְּדוּמַת הַלֵּילָה , עַל יְצוּעֵי מַשְׁכַּנְנוּ ,
 כְּהַגִּהֶכְךָ , אֵלֵהִיטוּ , נַפְשִׁנִי תַתְּאוּהַ תְּאוּהַ , לְרַאֲוִית גְּדַלְךָ וְכַבוֹדְךָ , וְרוּחִנִי יִבְקַשְׁךָ וְיִדְרַשְׁךָ ,
 לַחַוּוֹת תַּפְּאֶרְתְּךָ , כִּי אִס תַּעִיר אֵתָה , הַאֶסְפַּט כֹּל הָאָרֶץ , מַשְׁפֵּטִי נַקְמַתְךָ , לִיכַר אֵת עֵשִׂי
 רַשָּׁעַה , וְלִהְשִׁיב חַמַּסַּס עַל רֹאשׁוֹ , אִזַּן יִשׁוּבֵי יוֹשְׁבֵי תִבְל מְדַרְכַּס הַרְעָה , וְיִלְמְדוּ לַעֲשׂוֹת כְּרַק
 וּמִיִּשְׂרָאֵל , כִּי יִרְאוּ , שֶׁיִּשְׁפִּיר לְנְדִיק , וְחַטָּאִיס יִתְמוּ מִן הָאֲדַמָּה • (י) יוֹחַן וְנִי • הוֹפִיעַ ,
 אֵל נַקְשׁוֹת , הַנֶּקַס בַּעֲבֻדוֹת צוּרִיטוּ ! כִּי אִס תֹּאדִיךְ אֶפֶךְ , וְתַסּוֹן אֶת מִלְךְ אֲשׁוֹר הַרְשָׁע ,
 לְהַכְלִיחַ דְּרַבּוֹ , אִזַּן יִאֲמַר : „ זַךְ אֲנִי מַכְשַׁע , וְלֹא יִמָּאֵל בִּיעוֹן וְחַטָּא „ , לֹא יַעֲוֹב עַל־לִבּוֹתֵי
 אַכְשָׁתוֹת , יַעֲשׂוֹק יִחַמַּס בְּאַרְכֶךָ הַקְּדוֹשָׁה , אֲשֶׁר סוֹכַחַת אֵתָה בְּחֻקִּיס יִשְׂרָאֵל וְטוֹכִיס , וְכַדֶּךְ
 יִלְךָ נָה , וְבַנּוֹבָה לְבוֹ כֹּל יִדְרַשְׁךָ , לְהַתְּבוּן גְּדוּלַתְךָ וּבְגִבּוֹרַתְךָ • בְּאַרְץ נִבְחוּחַ • נְמַקִּיס
 שִׁס עַס יוֹשְׁרֵי יַעֲשׂוּ עוֹלָה , כַּכּוֹסוֹת מַגּוֹרַת נוֹכַח , כְּמוֹ (שְׁמוּאֵל ב' ט' ו') עוֹבִיס וּבְכּוֹסִיס •
 (ן עֲזַרָה) • (יא) ה' וְכו' נְבוֹרַתְךָ , אֵל גְּבוּר ! רַמָּה הִיא וְנִשְׂאָה , וְאִוִּיבִיטוּ לֹא יִכִּירוּ עֵינֶס
 כּוֹיךְ ; קַבֵּל נָא לַעַס כַּחֲלַתְךָ , וְאִזַּן יִבּוֹשׁ , וְאֵשׁ קַחֲלַתְךָ מֵאֲכַלְמוֹ כַּקַּס ! יַחֲוּ וְנִי : מִקְרָא
 מִסוֹרַס , וְכֵן הוּא : יַחֲוּ קַחֲלַת עַס וְיִבּוֹשׁ , אַף כִּרִיךְ , אֵשׁ תֹּאכַלְס • תֹּאכַלְס • בֹּא הַכְּטוּ
 עַס

תרגום אשכנזי

// זיך שעמען ! לאס' דין פֿייעראַייפֿער דיינע פֿייערע פֿערזעהרען ! —
 // (יב) עוויגער ! בערייט' אונס פֿירדען ! — דען וואָהרליך ! אַלל' אַונדער
 // ווערקע פֿערגאַלטעסט דואַ אונס שאַן * (יג) עוויגער , אונדער גאַטט ! עם
 // בעהעררשען אונס אַטרע הערדן , אַלס דואַ ; — אַבער וויר האַנגען נור
 // דיר אַנגעדענקען נור דיינעם נאַמענס * (יד) זינד וואַ טאָר — זיאַ לעבען
 // ניימטער מעהר — דואַ טיראַנגען ! — פֿירוואַהר ! דואַ ווכסט וואַ היים ,
 // פֿערטיילגעסט זיאַ , פֿערניכטעסט איהנען יעדעס אַנדענקען * (טו) דין פֿאַלק
 // אַבער זאַממעלסט דואַ , עוויגער ! זאַממעלסט עם — פֿעהרעררליכעסט דין
 // אַן דער ערדע פֿערנסטאַן ענדען * (טז) עוויגער ! אין דער נאַטה דאַכטע מאַן
 // דיינער , ערגאַס זיך אין געכעט , אַלס דיינע שטראַפֿע טראַף * (יז) וואַ
 // שוואַנגרע דעם געבעהרען נאַהט , מוטטער וועהען פֿיהלט , אין איהרעם שמערצע
 // ווינזעלט : זאָ ערגינג עם אונס פֿאַר דיר , עוויגער ! (יח) וויר וואַרען שוואַנגער ,
 // האַטטען וועהען ; אַבער — עם וואַר אַלס וואַללטן וויר ווינד געבערען * — עם
 // , ערשין נאָך קיינע הילפֿ' אים לאַנדע , דעם ערדבאַללס בעוואַהנער שטירצטען
 // נאָך

ב א ו ר

עם השם , כמו (שמות ב' ו') ותראהו את הילד , ודומיו * (יב) ה' וגו' . ה' תתקן
 שלח לאה * (הכשדי) . חשפוח , תכין' וכן (יחזקאל כ"ד) שפת הסיר , וכן (תהלות
 כ"ב) לעפר מות תשפתי * (רש"י) . וכן תרגומי . כי גם כל מעשינו . הרעים פעלת לנו ,
 כנגד , לקחנו מידך ככל חטאמי * (הכ"ל) . ועל פי הרבז' מתורגם בל"א * (יג) ה' וכו' .
 ה' אלהינו שליטנו בנא עממיא , למהי עלנא רבונין בר מנד * (הכשדי) . לבד בך * ברס
 צמימדך אנחנא רחמי * (הכ"ל) . ועל פיו תרגומי , כי בן נראה דעת מוסדר הטעמים ,
 טקד מלת בך בטפחא , שהוא טעם מפיסי * גוכיר שמך * שמך הגדול והטרדא כוכיר , ולא
 כשא שמות השליטים על שפתינו * (יד) בוחים וגו' . לא כירא ולא נפקד מחמת המזיקים לנו ,
 כי פתאים תנא רוחם , יאזבו לעפרם , תאנד מחשלתם , ולא יאזבו עוד לחיים סיייתם , כי
 הרעו לעשות בלחץ , באכזריות אף וקנף . לבן וכו' . נאשת אתה ה' תפקוד עליהם בחרון
 אפך , עד השמידך אותם , ותכלה זכרם מני ארץ * (טו) יספת לגוי . אתגליתא לכנשא
 מזדרי עמד (הכשדי) . הנה לדעתו יספת כמו אספת בל"ף , בחלוק אהו' . ועל פיו תרגומי
 אשכנזית * יספת לגוי וכו' . שגאיו יתמו , ואינס , ואנחנו הנפושים עתה מפקד אויב ,
 תאסוף אתה ה' , ותתן לנו מנוחה , ונזה יגלה כבודך בקטנוי ארץ הרמוקים * (טז) ה' וגו' .
 בהיותנו בנרה מפני ס' למלך אשר , זכרנוך , אלהינו , נשכנו שיטנו לפניך , כאשר העברת
 שבת מייסדך עלינו , ליכרנו על חטאמי * צקון לחש * הטעם , כמו (תהלות ק"ב א')
 ולפני ה' יסודך שיו . (ן' עזרא) * ולחש פירוש תפלה , נקראת בן , לפי שהיא נאמרת
 בלחש * (רד"ק) . ועל פיו תרגומי * (יז) כמו וכו' . כאשר הרה , אשר בקרוב עת
 לרחה , יבואו חבלים לה , ותנהם עגול כאביה : כן קרה לנו מפני , חמתך אהים !
 (יח) הרינו וגו' . כואבים היינו כאשר הרה ללדת , אך נדמה , כאלו היינו מעותדים
 ללדת רוח , ולשא סבלנו נרות , כי לא באה הישועה לנו * ועל דרך זה אמר חזקיה מלך
 יהודה , בהתחילו על צרת ירושלים מפני סכחריב : כי באו בניס עד מאכרוכא אין ללידה
 (מלכים ב' י"ט ג') * כמו * מסדר הטעמים הפריד העלה הזאת בטפחא , והכוונה כאשר
 בארתו , ועל פיו מתורגם אשכנזית * ושועות וכו' . עוד לא נשעטו אז מן מלך אשר ,
 בעתריב את ארכנו , ואנשו , אשר לכדו את כל הארנות , עוד לא נפלו מגדולתם , עד
 שהפלת

אֲרֵאשׁ צְרִיף הַאֲכָלִים : (יב) יְהוָה תִּשְׁפֹּת שְׁלוֹם לָנוּ כִּי גַם־בְּרֵי
 מַעֲשֵׂינוּ פָעַלְתָּ לָנוּ : (יג) יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּעֲלוּנוּ אֲדָנִים וּלְתֵךְ לְבַד־
 בְּךָ נִזְבִּיר שְׂמֵךְ : (יד) מִתִּים בְּלִי־יְחִיוֹרְפָאִים בְּלִי־יִקְמוּ לְכֵן פְּקֻדֹתַי
 וְהַשְׁמִידֵם וְתֵאבֹד כָּל־זִכְרֵנוּ לָמוֹ : (טו) יִסְפֹּת לַגּוֹי יְהוָה יִכְפֹּת לַגּוֹי
 נִבְבְּרֹת רַחֲמֶיךָ כָּל־קְצוֹי־אָרֶץ : (טז) יְהוָה בְּצַר פְּקֻדֹתַי צָקוּן לַחֹשׁ
 מוֹסְרֶיךָ לָמוֹ : (יז) כָּמוֹ הָרָה תִּקְרִיב לְלֵדָתָה תִּחִיל תִּזְעַק בַּחֲבֻלֶיהָ כֵּן
 תִּיָּנֹוּ מִפְּנֵיךָ יְהוָה : (יח) הָרִיגוּ חַלְנוּ כָּמוֹ יִלְדוּ רוּחַ יִשׁוּעָה בְּלִי־

נעשה

ר ש י

ואין זה אחר הלשון שאין כתוב כאן הרימה ירך ועוד שאף התיבה חלוק' מהיב
 כיון' זה כל יד רמה שבמק' טעמו למעלה כמו (ראשי' ל'ו) הנה קמה חלומתי
 וכמו (רות א') הנה שנה יבמתך שכולו לשון עבר אף זה יי' כסתלקה יד גבורתך
 מעל צריך כל יראו גבורתך כי ראו דרכם ללחם צקסה מן יחזו ויבשו קנאת
 עם בטובה שתיטיב לעמך אך בעצמו יראו משפט נקמתך שתאכלם האש :
 (יב) תשפת תכין וכן שפות הסיר (מלכים ז' ד') וכן לעפר מות תשפת
 (תלים כ"ג) ויש לפתור את כולן לשון שימה תשית שלום לנו : כי גם מעשינו *
 הרעים פעלת לנו כנגדם לקחנו מידך בכל חטאותינו : (יג) בעלונו * נעשו
 לנו אדונים ונגשונו : זולתיך בדבר שלא ברצונך דרוש לאלהים אחרים לעבור
 על תורתך והנחנו לבדך הזכרנו ולא נזכיר שם אלהותו באל אשר אלח בו לבדו :
 שוך * שם אלהותך נזכיר לאמר כי אלהינו לבד הוא אלהים : (יד) מתים כל
 יחיו * יחי רצון מלפניך שלא יחיו הרשעים האלה לעולם הנא והרשעים האלה
 שריפו ידיהם ומזותיך כל תהי להם תקומ' לכן פקדת ותשמידם * הלא פקדת
 עליהם כבר השמידם באמרי פיך כעניין שנאמר (שמו' י"ז י"ד) כי מחה אמוחה את
 זכר עמלק : (טו) יספת לגוי * לישראל יספת להם תורה וגדולה וכבוד וכל כמה
 שיספת להם נכבדת שהם מודין ומשבחין לפניך על כל הטובה מה שלא סיה כן מנהג
 ישמעאל וע' כ' ריחק' מלפניך כל שאר קצויהארץ הרי בטובתם כך עושים ישראל לפניך
 קילום וכבוד ונזר להם : (טז) ה' צר פקדון איגם מהרורים אחר מודותיך : לקון
 לחש * שפך שיה ותפלה : מוסרך למו * זהו מוסר יסוריך באין עליהם וכך היא
 תפלת' : (יז) כמו הרה הקריב ללדת וגומר * כן היינו מפניך רואין אנו
 צרות מתחדשות וסבורים אנו שהם מייני סימני ישועה וגאולה לפי שאנו מובטחים
 ליגאל מתוך נוקה ונרה כיוולדת זו : מפניך * מפני גזירותיך : (יח) הרינו
 חלנו * חיל כיוולדה כאילו ילדנו כאילו קרובים אנו להגא והוא רוח ואין ישועה :
 ישועות כל נעשה ארץ * בכל סבלינו ונרתינו אין אנו מבינים לנו ישועה : וכל
 יפלו * אין עופלין העמים שהם יושבי תבל שכבשו ומלאו את הארץ ויונתן תירגם

ישעיה כז

בַּעֲשֵׂה אֶרֶץ וּבִלְיָפְלוּ יִשְׁבִי תֵּבֵל : (יט) יַחֲיוּ מִתְּחִיל גְּבֻלְתִּי יִקְוּמוּן
דְּהִקְצוּ וְרִנְנוּ שְׂכְנֵי עֶפְרַיִם כִּי טָל אֹזֶלֶת טַלְךָ וְאֶרֶץ רַפְאִים תִּפִּיל :
(כ) לְדַעְמֵי בֵּא בְּחֻדְרֵיהֶם וּסְגֹר דְּלִתֵּיהֶם בְּעֵדָה חֲבִי כִּמְעַט רִגַע עַד
יַעֲבֹר־זַעַם : (כא) כִּי הִנֵּה יְהוָה יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ לִפְקֹד עוֹן יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
עָלְיוֹ וּגְבֻלְתָּהּ הָאָרֶץ אֶת־דָּמֶיהָ וְלֹא תִכְסֶּה עוֹד עַל־הַרְוֵגֶיהָ :
כז (א) בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד יְהוָה בְּחֻרְבוֹ הַקָּשָׁה וְהַגְּדוּלָּה וְהַחֲזָקָה

יתיר י' יתיר ו'
ר ש " י
על

בם יפלו ל' ונפלינו אני ועמך שמות (לג) אין יושבי תבל יכולין לעשות פלא :
(יט) יחיו מתוך • למעלה התפלל שלא יחיו הרשעים כאן החפלל שיחיו
הצדיקים בבקשה מונך יחיו אחתו שמוותין עליך יחא דבר מלכות מלפניך לומר
נבלתי יקומון נבלות עמי שנבלו עצמן עלי להם חסי תקומה זו חילוף למה שכתוב
למעלה רפאים כל יקומו אבל חלו יקומון : הקיצו ורננו • כל זה יאמר להם
הקצ"ה הקיצו ורננו לשון ציווי הוא זה : כי טל אורות טלך • כי נחא לך
לעשות כן שיחא טל תורתך ומנותיך להם טל של אור : וארץ רפאים תפיל
ולארץ ולעפר תפיל את ארץ רפאים שריפו ידיהם מתורתך רפאים תפיל לפי
שאמר ובל יפלו יושבי תבל חזר ואמר אחס הפילם כי אין נדקוהו כדי להפילם :
(כ) לך עמי בא בחדריך • השוכה זו השיבוהו לנביא לך עמי בוא בחדריך
בבתי כנסיות ובבתי מדרשות : ד"ה החזון על מעשיך בחדרי לך כך דרש רבי
תנחומא : וסגור דלתיך בעדיך • תירגס יונתן עבד לך עובדין טבין דיגנון
עלך ורבי תנחומא דרש סגור דלתי פוך שלא תהרה' אחר מדת הדין : חבי •
התחבאי מועט עד יעבור זעם כי אמת חפקד על שונאיך : (כא) כי הנה ה'
יונא וגו' • מומדת הרחמים למדת הדין : יושב הארץ • הוא הר שער • על
הרוגים • שהרגו בישראל :

כז (א) על לוייתן נחש זריח וגו' • ת"י על מלכא דאתרברב כפרעה מלכא
קדמאה ועל מלכא דאתרברב כסנחרב מלכא תנינא • זריח לשון פשוט
זריח

מכלל יופי

הפוך , אף צריך תאכלם אש : (יב) תשפוח , מערוך מן שפות הסיר : (טז) צקון לחם ,
כמו ינקו ונח באכרון הפ"א והט"ן כוספת כט"ן אשר לא ידעון אבותיך ופירושו שפכו התפלה
ביום שמוסרך למו והתפלה היא נחשאי , ובשרש צוק כתב ונכון הוא להיות מן השרש הזה
צקון לחם , ובמכלל ורבי יונה כתב בשם רבי יצחק בן גיקטילייא כי הוא מנסי העי"ן אבל
לפי ענינו יותר טוב הוא להיות מנסי הפ"א ויתכן להיות שנים שרשים והענין אשר ויהיה משרש
צוק כמוונקטוק : (יח) געשה • נפעל עומד : (יט) נבלתי , הגייה המתה הנופלת
תקרא כן והוא תאר ובלע"ז קאיד"ה והוא שחר עם ופירושו עם נבלתי יקומון מתוך או חסר כ"ף
כנבלתי